Довгопола К. С.
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник
відділу освіти дітей з порушеннями зору
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна

СМАРТФОН ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ, НАВЧАННЯ ТА КОРЕКЦІЇ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

Активність особистості дитини є наслідком суб'єктивного її реагування і на вплив зовнішнього та внутрішнього середовища. Для дитини таким стимулом у виникненні потреби є часто ситуація нестатку чогось бажаного. Виникає динамічно-активний стан, який детермінує активність, спрямовану на усунення цієї нестачі. Наприклад, конкретною ситуацією може стати така, коли дитина бачить предмет, яким дуже хоче заволодіти.

При глибоких порушеннях зору кількість таких ситуацій значно зменшується. Слухові та дотикові сприймання в ранньому віці ще недостатньо розвинуті для того, щоб компенсувати цю недостачу.

Таким чином, однією з перших причин зниження активності незрячої чи слабозорої дитини є недостатній розвиток перцептивних потреб та пізнавальних інтересів, обумовлений недостатністю стимуляції із зовнішнього світу.

Враховуючи положення про компенсаційні можливості психіки, можна перш за все розраховувати на розвиток збережених органів відчуття, які надалі забезпечать цей бік зовнішньої стимуляції, але для досягнення мети дитина повинна вміти їх використовувати.

Досвід та дослідження тифлопсихологів показують, що недорозвиток навичок дотикового і залишкового візуального сприймання є ще однією причиною зниження активності такої дитини.

Порушення зору, обмежуючи чи виключаючи можливість зорового сприймання, відбиваються і на уявленнях. Ця своєрідність частково компенсується кількістю уявлень інших видів, отриманих через збережені органи відчуття.

Процес формування образів зовнішнього світу при порушеннях зору знаходиться в прямій залежності від стану усієї сенсорної системи та глибини і характеру порушення зору.

При порушенні зорових функцій, візуальні образи виникають на сенсорно-перцептивному рівні, на рівні уявлень та на вербально-логічному рівні. Проте, порушений зір дає збіднені, часто деформовані і нестійкі зорові образи. Їм характерні ригідність і малорухливість, стереотипність. Порушення зору відбивається на протіканні усього процесу формування образів. Так, відомо, що для сприймання властива вибірковість, тобто виділення тих об'єктів, які викликають інтерес і увагу. При слабозорості або залишковому зорі, зорові стимули настільки слабкі, що у дитини не виникає візуальний інтерес до оточуючого, знижується пізнавальна активність, і, як результат вибірковість сприймання.

У тифлопсихології та тифлопедагогіці існують спеціальні методи та прийоми, які дозволяють працювати на попередження появи описаних ускладнень та коригувати ті небажані дезадаптивні особливості, які вже сформувались.

Сучасна техніка (в тому числі тифлотехніка) дозволяє значною покращити доступність зовнішнього світу для сприймання особою, яка має порушення зорової функції. Проте навіть звичайна (а не тільки спеціальна) техніка може мати навчальний та корекційний потенціал. Зокрема смартфон може відігравати наступні освітні функції:

- розвиваюча,
- навчальна,

- виховна,
- корекційна,
- діагностична,
- розважаюча.

Фотокамера на смартфоні може стати доступним інструментом для роботи з дитиною з порушеннями зорової функції. Викладачі та батьки, можуть давати дітям різноманітні завдання, результати яких можна зафіксувати на фото (і при потребі надіслати ці фото викладачу).

Такий спосіб виконання і фіксування завдань може бути доступним та цікавим дітям різного віку (дошкільникам починаючи від 1,5 – 2 років, школярам, підліткам і старшим).

Особливо для дітей з порушеннями зору така робота з фотокамерою може носити діагностичний та розвивально-корекційний характер: допомогти у розвитку зорового сприймання, розвитку та формуванні просторової орієнтації, у формуванні сенсорних еталонів. Цей метод допоможе і в формуванні соціально-емоційної сфери, пізнавальної та мовленнєвої сфери.

Завдання можуть носити ігровий характер. При цьому важливо, підібрати таке завдання, яке буде доступним та корисним для конкретної дитини.

Приклади завдань.

Знайди і сфотографуй 5 предметів червоного кольору (предметів певного відтінку, які містять поєднання 2 кольорів).

Знайди і сфотографуй предмети великого та маленького розміру (маленький, середній та великий).

Сфотографуй обрані предмети так, щоб один був далеко, а інший близько до тебе (можна додати ще предмет посередині, дати більш конкретне завдання: м’яч близько до дверей, але далеко від стільця і т.п).

За допомогою обраних предметів зроби фото, які проілюструють слова: під, над, всередині, між і т.п. (фото ляльки, яка сидить за автомобілем, ложки, яка лежить за виделкою і поруч з чашкою тощо.

Фрукти – овочі, рослини, свійські тварини і інше.

Зроби фото свого розпорядку дня.

Фото обличчя сумного, веселого, здивованого, сердитого і ін.

Знайди і сфотографуй 5 речей (занять), які тебе заспокоюють, радіють, дратувати і ін.

Окрім фотокамери у багатьох сучасних телефонах є також диктофон. Дорослий може продумати і запропонувати дитині різноманітні завдання. Диктофоном може користуватися, як діти з незначним порушенням зору, так і незрячі.

Приклади завдань для роботи з диктофоном(які звуки можна записати).

Спів птахів у лісі або парку.

Звуки свійських птахів та тварин.

Побутові звуки: шум води, пилососу, міксера, опускання жалюзі, гудіння комп'ютера та іншого.

Вуличні звуки: звуки автомобіля, гойдалки, яка рипить, шум вітру у гілках тощо.

Спеціально створені звуки: музичні інструменти, падіння коробки на підлогу, стукіт ложкою по тарілці, стук певного предмета по різних поверхнях, папір, який рветься та багато іншого.

Одну і ту саму фразу, сказану з різною інтонацією: перелякано, з загрозою, весело, здивовано тощо.

Разом з дитиною можна слухати і відгадувати записані звуки.

Старші діти, в т.ч. підлітки та й дорослі теж, можуть використовувати диктофон як альтернативу щоденнику або нотатнику.

Список використаних джерел:

1. Довгопола К.С. Методичні рекомендації з проведення занять корекції розвитку (профілактика та корекція порушень поведінки) у підготовчих класах шкіл сліпих та слабозорих. //Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови – 2016 – стор. 49-55.

2. Кобильченко В.В. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями зору: монографія. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2015. – 205 с

3. Синьова Є. П. Тифлопсихологія : Навч. посіб. для спец. "Дефектологія" / Є. П. Синьова; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2004. - 218 с.

Кобильченко В.В.
доктор психологічних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник відділу
освіти дітей з порушеннями зору
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
м. Київ, Україна
Омельченко І.М.
доктор психологічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу
психолого-педагогічного супроводу
дітей з особливими потребами
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
м. Київ, Україна

ВІЙНА ЯК ДОВГОТРИВАЛА ДЕПРИВАЦІЙНА СИТУАЦІЯ

Останнім часом у психології, зокрема і в спеціальній, зростає науковий інтерес до такого феномена, як «депривація». У цілому «депривація» – поняття багатогранне і багаторівневе.

Війна, яка триває сьогодні, безумовно може розглядатися в якості довготривалої деприваційної ситуації, позаяк депривація – це психічний стан,